

NOVE TEHNOLOGIJE I DRUŠTVENI MEDIJI/ NEW TECHNOLOGIES AND SOCIAL MEDIA

Doc.dr.sc. Ajla Hurem¹, Malik Kadrić¹

¹Internacionalni Univerzitet Travnik u Travniku, Aleja Konzula-Mejanac bb, Travnik, BiH

E-mail: ajla.hurem98@gmail.com, malikkadric16@gmail.com

Pregledni članak

<https://www.doi.org/10.58952/zr2025140222>

UDK / UDC 004:316.772.5

Sažetak

Razvoj novih tehnologija u posljednjim decenijama značajno je promijenio način na koji ljudi komuniciraju, razmjenjuju informacije i učestvuju u društvenim procesima. Društveni mediji predstavljaju jedan od najvažnijih proizvoda digitalne transformacije, omogućavajući korisnicima da u realnom vremenu stvaraju i dijele sadržaje, izražavaju mišljenja i grade globalne mreže odnosa. Ovaj rad istražuje povezanost između novih tehnologija i društvenih medija, te njihov uticaj na savremeno društvo. Poseban naglasak stavljen je na promjene u obrascima komunikacije, pojavu digitalne zavisnosti, pitanja privatnosti i širenje dezinformacija. Takođe se razmatra pozitivna strana – mogućnost brzog pristupa informacijama, promocija znanja, društveni aktivizam i razvoj digitalne ekonomije. Cilj rada je ukazati na to da nove tehnologije i društveni mediji, iako donose brojne prednosti, zahtijevaju odgovorno korištenje i razvoj digitalne pismenosti kako bi se njihovi potencijali iskoristili na konstruktivan i etičan način.

Ključne riječi: nove tehnologije, društveni mediji, digitalna komunikacija, digitalna pismenost, društveni utjecaj.

JEL kalsifikacija: O33, M31, M15, L86, D83

Abstract

The development of new technologies in recent decades has significantly transformed the way people communicate, share information, and participate in social processes. Social media has become one of the most influential outcomes of digital transformation, allowing users to create and share content in real time, express opinions, and build global networks. This paper explores the relationship between new technologies and social media, as well as their impact on modern society. Special attention is given to changes in communication patterns, the rise of digital dependency, privacy concerns, and the spread of misinformation. The paper also highlights the positive aspects of these platforms, including faster access to information, knowledge sharing, social activism, and the growth of the digital economy. The main goal is to emphasize that new technologies and social media, while offering numerous advantages, require responsible use and the development of digital literacy to ensure that their potential is harnessed in a constructive and ethical manner.

Keywords: new technologies, social media, digital communication, digital literacy, social impact

JEL classification: O33, M31, M15, L86, D83

UVOD

Razvoj tehnologije tokom posljednjih nekoliko decenija predstavlja jedan od najvažnijih faktora koji su oblikovali savremeno društvo. Nove tehnologije su promijenile način na koji ljudi komuniciraju, rade, uče i provode slobodno vrijeme. Posebno veliki uticaj imaju društveni mediji, koji su postali ključna platforma za razmjenu informacija, izražavanje mišljenja i povezivanje ljudi širom svijeta. Njihov značaj prevazilazi puku komunikaciju jer društveni mediji danas utiču na političke procese, poslovne strategije, obrazovanje, pa čak i na način na koji pojedinac doživljava sebe i društvo oko sebe.

Pojava digitalne tehnologije i interneta omogućila je razvoj novih oblika društvenog djelovanja, gdje svako može postati kreator sadržaja i učesnik u javnoj komunikaciji. Platforme kao što su Facebook, Instagram, X (bivši Twitter), TikTok i YouTube postale su dio svakodnevnog života milijardi ljudi. One omogućavaju brzu razmjenu informacija, ali istovremeno otvaraju pitanja o autentičnosti sadržaja, zaštiti privatnosti i manipulaciji informacijama.

Društveni mediji imaju dvostruku ulogu: s jedne strane doprinose demokratizaciji informacija i stvaranju globalne zajednice, a s druge predstavljaju izvor potencijalnih opasnosti kao što su dezinformacije, zavisnost od interneta i narušavanje privatnosti. Zbog toga je neophodno razumjeti odnos između tehnološkog razvoja i društvenih promjena koje on izaziva.

Cilj ovog rada je analizirati uticaj novih tehnologija na razvoj društvenih medija, njihovu ulogu u savremenom društvu, kao i pozitivne i negativne aspekte koje sa sobom nose. Također, rad ima za cilj da istakne važnost digitalne pismenosti i etičkog pristupa korištenju tehnologije, kako bi se njihovi potencijali iskoristili na način koji doprinosi razvoju pojedinca i zajednice.

1. RAZVOJ NOVIH TEHNOLOGIJA

Razvoj novih tehnologija jedan je od najvažnijih pokretača društvenih, ekonomskih i kulturnih promjena u 21. stoljeću. Tehnologija se ne odnosi samo na fizičke uređaje, nego i na digitalne sisteme, softver, komunikacione mreže i alate koji omogućavaju bržu i efikasniju razmjenu informacija. Početak masovne digitalizacije može se povezati s razvojem interneta krajem 20. stoljeća, kada je globalna mreža postala dostupna široj javnosti. Taj trenutak označio je prekretnicu u načinu na koji se znanje stvara, dijeli i koristi. Razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) omogućio je integraciju računara, mobilnih telefona, interneta i multimedijalnih platformi u jedinstveni sistem. Napredak u oblasti mobilne tehnologije i bežičnih mreža dodatno je ubrzao taj proces, omogućivši korisnicima da u svakom trenutku pristupe informacijama i komuniciraju s drugim ljudima, bez obzira na fizičku udaljenost. Danas su pametni telefoni postali glavni alat za svakodnevni život, objedinjavanjem funkcija komunikacije, zabave, obrazovanja i poslovanja.

Veliki uticaj na razvoj novih tehnologija imala je i pojava vještačke inteligencije (ai), interneta stvari (iot) i „cloud“ servisa, koji omogućavaju obradu i čuvanje ogromne količine podataka. Ove inovacije čine osnovu za dalji razvoj društvenih mreža i personalizovanog digitalnog sadržaja. Zahvaljujući naprednim algoritmima, platforme danas mogu analizirati ponašanje korisnika i nuditi sadržaje koji odgovaraju njihovim interesovanjima i potrebama, čime se komunikacija između ljudi i tehnologije postepeno transformiše.

Iako nove tehnologije donose brojne koristi, one istovremeno otvaraju i nova pitanja i izazove. Digitalna transformacija mijenja tržište rada, načine učenja, ali i društvene odnose. Brzina promjena često nadmašuje mogućnost prilagođavanja, pa društvo mora kontinuirano razvijati nove vještine i pristupe kako bi pratilo tehnološki napredak. Time se stvara potreba za balansiranim razvojem koji podjednako uvažava tehničke inovacije i društvene vrijednosti.

2. ULOGA DRUŠTVENIH MEDIJA U SAVREMENOM DRUŠTVU

Društveni mediji danas predstavljaju jedno od najuticajnijih sredstava komunikacije i oblikovanja javnog mišljenja. Oni su postali prostor u kojem se prepliću lični, društveni, politički i ekonomski interesi. Zahvaljujući jednostavnosti korištenja i širokoj dostupnosti, društvene mreže omogućavaju svakom korisniku da postane aktivni učesnik u kreiranju i širenju informacija. To je dovelo do promjene tradicionalnog odnosa između medija i publike pa umjesto pasivnih primatelja poruka, korisnici su sada i njihovi kreatori.

U savremenom društvu društveni mediji imaju višestruku ulogu. Prije svega, oni predstavljaju osnovni kanal komunikacije među pojedincima, organizacijama i zajednicama. Korištenjem platformi kao što su Facebook, Instagram, TikTok, X (bivši Twitter) i LinkedIn, ljudi dijele svoje stavove, iskustva i sadržaje, dok kompanije i institucije putem istih kanala komuniciraju s potrošačima, promoviraju proizvode i grade brend. Na taj način društveni mediji postaju most između privatne i javne sfere, povezujući lične interese s globalnim trendovima. Osim komunikacijske funkcije, društveni mediji imaju i važnu informacionu i edukativnu dimenziju. Veliki broj korisnika koristi društvene mreže kao glavni izvor informacija o aktuelnim događajima, vijestima i društvenim temama. Na ovaj način omogućena je brža razmjenu informacija, ali istovremeno povećan rizik od širenja netačnih ili manipulativnih sadržaja. U tom kontekstu, društveni mediji mogu biti moćno sredstvo demokratizacije informacija, ali i izvor dezinformacija koje utiču na javno mnijenje i političke procese.

Uloga društvenih medija posebno dolazi do izražaja u kriznim situacijama, kao što su prirodne katastrofe, pandemije ili političke nestabilnosti. U takvim okolnostima, društvene mreže služe kao alat za brzo širenje informacija i organizaciju pomoći, ali i kao prostor za širenje panike ili neistina. Stoga je važno razvijati svijest o odgovornom korištenju digitalnih platformi i kritičkom pristupu informacijama. Društveni mediji također mijenjaju način na koji se pojedinci identifikuju i predstavljaju u javnosti. Kroz objave, fotografije i video sadržaje korisnici stvaraju digitalni identitet koji često odražava njihove vrijednosti, stil života i društvene ambicije. Time se granica između privatnog i javnog sve više briše, a društveni mediji postaju instrument samopromocije, ali i društvenog pritiska.

Uloga društvenih medija u savremenom društvu ne može se svesti samo na komunikaciju jer su oni danas postali integralni dio svakodnevnog života, oblikujući način mišljenja, ponašanja i društvenih odnosa. Njihov značaj zahtijeva stalno istraživanje i promišljanje o tome kako se mogu koristiti na način koji doprinosi društvenom razvoju, a ne njegovoj destabilizaciji.

3. POZITIVNI EFEKTI DRUŠTVENIH MEDIJA

Društveni mediji imaju ogroman uticaj na savremeno društvo, a njihovi pozitivni efekti vidljivi su u gotovo svim sferama života – od obrazovanja i poslovanja do međuljudskih odnosa i društvenog angažmana. Iako se često ističu negativne posljedice digitalne komunikacije, važno je prepoznati i brojne koristi koje društvene mreže pružaju, posebno kada se koriste na konstruktivan i odgovoran način. Jedna od najznačajnijih prednosti društvenih medija jeste olakšana komunikacija. Zahvaljujući digitalnim platformama, ljudi mogu održavati kontakte bez obzira na fizičku udaljenost, sarađivati u realnom vremenu i dijeliti iskustva. Ovaj oblik povezanosti naročito je važan u globalizovanom svijetu, gdje porodice, prijatelji i poslovni partneri često žive u različitim zemljama. Brza i besplatna komunikacija putem interneta stvorila je uslove za razvoj globalnih zajednica i interkulturnu razmjenu ideja.

Društveni mediji su takođe postali važan alat za obrazovanje i profesionalni razvoj. Mnoge obrazovne institucije, profesori i studenti koriste platforme poput YouTubea, LinkedIna i Facebook grupa za dijeljenje znanja, materijala i informacija o mogućnostima učenja. Tokom pandemije COVID-19, društvene mreže odigrale su ključnu ulogu u održavanju kontakta između nastavnika i učenika, omogućivši kontinuitet obrazovanja u online okruženju. Na taj način, društveni mediji su se pokazali kao vrijedan resurs za neformalno i cjeloživotno učenje.

Pozitivan aspekt društvenih mreža jeste i promocija društvenog aktivizma i humanitarnih inicijativa. Putem digitalnih kampanja moguće je u kratkom vremenu mobilizovati veliki broj ljudi oko određenih ideja ili problema. Društveni mediji omogućavaju građanima da izraze mišljenje, pokrenu promjene i utiču na društvene procese, što doprinosi demokratizaciji javnog prostora. Primjeri globalnih pokreta poput „#MeToo“ ili „Black Lives Matter“ pokazuju da društvene mreže mogu imati moćan uticaj na širenje svijesti i društvenu solidarnost.

Sa poslovnog aspekta, društveni mediji predstavljaju ključan instrument digitalnog marketinga i razvoja preduzeća. Kroz ciljane kampanje i personalizovanu komunikaciju, kompanije mogu bolje razumjeti potrebe potrošača, unaprijediti usluge i povećati konkurentnost na tržištu. Posebno su značajne mogućnosti koje društvene mreže pružaju malim preduzetnicima, jer omogućavaju besplatnu promociju i pristup globalnom tržištu uz minimalna ulaganja. Društveni mediji takođe doprinose i razvoju kreativnosti i samoizražavanja.

Korisnici imaju priliku da objavljuju vlastite radove, fotografije, tekstove i ideje, čime doprinose kulturnoj raznolikosti i digitalnoj kreativnosti. Mnoge osobe upravo zahvaljujući društvenim mrežama uspijevaju pokrenuti karijere u oblastima umjetnosti, muzike, dizajna i novinarstva.

Sve navedeno pokazuje da društveni mediji, kada se koriste svjesno i odgovorno, mogu biti snažno oruđe za lični, profesionalni i društveni razvoj. Njihov potencijal leži u povezivanju, obrazovanju i osnaživanju ljudi, ali zahtijeva visok nivo digitalne pismenosti i etičke odgovornosti korisnika.

4. NEGATIVNI EFEKTI I RIZICI DRUŠTVENIH MEDIJA

Iako društveni mediji imaju brojne pozitivne strane, njihova upotreba nosi i niz potencijalnih rizika koji utiču na pojedinca i društvo u cjelini. Negativni efekti postaju sve izraženiji kako raste broj korisnika i količina vremena provedena na digitalnim platformama. Problem ne leži samo u tehnologiji, već i u načinu na koji ljudi koriste te alate, često bez dovoljno svijesti o mogućim posljedicama. Jedan od najčešće spominjanih rizika jeste digitalna ovisnost. Konstantna potreba za provjerom obavijesti, „lajkova“ i komentara dovodi do stvaranja obrasca ponašanja koji podsjeća na klasične oblike ovisnosti, što može negativno uticati na produktivnost, koncentraciju i međuljudske odnose. Mnogi korisnici nesvjesno provode sate na društvenim mrežama, gubeći osjećaj za vrijeme i stvarni svijet oko sebe. Dugoročno, to može dovesti do anksioznosti, nesanice i osjećaja izolovanosti. Značajan problem u korištenju društvenih medija je i širenje dezinformacija i lažnih vijesti. Budući da društveni mediji omogućavaju svakome da dijeli sadržaj bez provjere tačnosti, često dolazi do brzog širenja netačnih informacija. Ovaj fenomen ima ozbiljne posljedice, posebno u kriznim situacijama, kada pogrešne informacije mogu izazvati paniku ili društvene sukobe. Platforme pokušavaju da uvedu mehanizme provjere činjenica, ali brzina i obim objava otežavaju kontrolu sadržaja.

Pitanje privatnosti i sigurnosti podataka takođe je jedno od ključnih izazova digitalnog doba. Korisnici često dijele lične informacije, fotografije i lokacije, ne razmišljajući o tome da ti podaci mogu biti zloupotrijebljeni. Kompanije koje upravljaju društvenim mrežama prikupljaju ogromne količine podataka o navikama i interesima korisnika, što otvara dilemu između personalizovanih usluga i zaštite privatnosti. Nedostatak transparentnosti u vezi s korištenjem tih podataka izaziva zabrinutost i potrebu za jačom pravnom regulacijom. Pored toga, društveni mediji mogu imati snažan uticaj na mentalno zdravlje, naročito među mladima. Stalno poređenje s drugima, idealizovane slike života i pritisak da se zadovolje društveni standardi mogu dovesti do osjećaja nezadovoljstva, niskog samopouzdanja i depresije. Fenomen „digitalnog identiteta“ često stvara razliku između stvarne i virtuelne ličnosti, što dodatno komplikuje procese samoprihvatanja. Ne smije se zanemariti ni uticaj društvenih mreža na društvenu polarizaciju. Algoritmi koji upravljaju prikazom sadržaja često korisnicima nude samo informacije koje su u skladu s njihovim prethodnim interesovanjima, čime se stvaraju tzv. „informacioni baloni“, što dovodi do smanjenja tolerancije, rasta ekstremnih stavova i slabljenja dijaloga u društvu. Društveni mediji mogu imati i ekonomske posljedice, posebno po tradicionalne medije i tržište rada. Automatizacija i digitalna distribucija sadržaja dovode do smanjenja potreba za određenim profesijama, što povećava konkurenciju i pritisak na brzinu objavljivanja informacija. Uzimajući sve navedeno u obzir, jasno je da društveni mediji, iako nude mnoge koristi, zahtijevaju visok nivo odgovornosti korisnika i društva u cjelini. Razumijevanje rizika i razvoj mehanizama zaštite postaju ključni koraci ka stvaranju sigurnijeg i zdravijeg digitalnog okruženja.

5. UTICAJ DRUŠTVENIH MEDIJA NA KOMUNIKACIJU, OBRAZOVANJE I EKONOMIJU

Društveni mediji duboko su transformisali način na koji ljudi komuniciraju, uče i posluju. Njihov uticaj proteže se kroz različite sfere života, čineći ih jednim od ključnih faktora savremenog društvenog razvoja. Iako je osnovna funkcija društvenih mreža komunikacija, njihova uloga danas daleko prevazilazi tu granicu, jer utiču na obrazovne procese, tržište rada i globalnu ekonomiju. Tradicionalni oblici komunikacije, kao što su lični razgovori ili pisma, u velikoj mjeri su zamijenjeni digitalnim interakcijama putem platformi poput Facebooka, Instagrama, WhatsAppa i TikToka. Ova promjena omogućila je bržu, jeftiniju i dostupniju komunikaciju, ali je istovremeno uticala na kvalitet međuljudskih odnosa. Digitalna komunikacija često gubi emocionalnu dubinu i neverbalne elemente koji su važni za razumijevanje sagovornika. S druge strane, društveni mediji su otvorili prostor za globalnu povezanost, gdje pojedinci iz različitih kultura mogu razmjenjivati ideje i iskustva, čime se podstiče međukulturalni dijalog. Paralelno s tim, javlja se i površnost u komunikaciji, gdje se sadržaji često svode na kratke, vizuelno privlačne poruke koje favorizuju brzinu nad kvalitetom. Društveni mediji imaju značajan potencijal u modernizaciji obrazovnog procesa. Kroz online zajednice, forume i multimedijalne sadržaje, učenici i studenti imaju pristup ogromnoj količini informacija i mogu učiti interaktivno. Platforme poput YouTubea, LinkedIna i specijalizovanih Facebook grupa omogućavaju dijeljenje znanja i saradnju među učenicima i nastavnicima. Posebno se istakao značaj društvenih mreža tokom pandemije COVID-19, kada su postale ključni alat za održavanje nastave na daljinu. Pored formalnog obrazovanja, društveni mediji doprinose i neformalnom učenju, razmjeni ideja, samostalnom istraživanju i razvoju digitalnih kompetencija. Ipak, prekomjerna upotreba društvenih mreža može ometati koncentraciju i produktivnost učenika, te stvoriti naviku površnog pristupa informacijama. Stoga je važno razvijati digitalnu pismenost i kritičko razmišljanje kod mladih, kako bi znali razlikovati relevantne izvore od nepouzdatih. Posmatrajući s ekonomskog aspekta, društveni mediji su revolucionirali način na koji se odvija marketing, oglašavanje i trgovina. Kroz digitalne kampanje i ciljano oglašavanje, kompanije mogu doprijeti do precizno definisanih grupa potrošača uz minimalne troškove. Ovaj oblik marketinga, poznat kao digitalni marketing, postao je osnovni alat poslovanja u 21. stoljeću. Mikropreduzeća i individualni preduzetnici imaju mogućnost da putem društvenih mreža promoviraju svoje proizvode i usluge globalnoj publici, bez potrebe za velikim budžetom. Društveni mediji tako doprinose razvoju preduzetništva i ekonomskog rasta, posebno u zemljama u razvoju gdje digitalna ekonomija stvara nova radna mjesta. Društvene mreže igraju važnu ulogu i u kreiranju tržišta rada.

Platforme poput LinkedIna povezuju poslodavce i kandidate, olakšavajući zapošljavanje i profesionalno umrežavanje. Međutim, digitalizacija tržišta rada donosi i izazove, kao što su nesigurni oblici zaposlenja, rast konkurencije i potreba za stalnim prilagođavanjem novim tehnologijama. Danas su društveni mediji postali važan ekonomski resurs, ali njihova efikasnost zavisi od načina na koji se koriste. Konstruktivna upotreba može dovesti do inovacija, poslovnog rasta i ekonomskog osnaživanja pojedinaca, dok neodgovorno korištenje može stvoriti tržišne disbalanse i zloupotrebu podataka.

6. ETIKA, PRIVATNOST I DIGITALNA PISMENOST

Razvoj društvenih medija donio je nove mogućnosti za komunikaciju i izražavanje, ali i niz etičkih i pravnih dilema. U digitalnom prostoru, granice između privatnog i javnog života postaju sve nejasnije, dok se odgovornost za sadržaj koji se dijeli često zanemaruje.

Etika, privatnost i digitalna pismenost postaju ključni faktori koji određuju kvalitet i sigurnost digitalne komunikacije u savremenom društvu. Etika korištenja društvenih medija podrazumijeva svjesnost o moralnim posljedicama digitalnog ponašanja. U svijetu u kojem se informacije šire trenutno i globalno, svaka objava, komentar ili fotografija može imati dalekosežne posljedice. Korisnici društvenih mreža često ne razmišljaju o uticaju svojih objava na druge ljude, što dovodi do pojava poput cyberbullyinga, govora mržnje i digitalnog nasilja. Odgovorno ponašanje u digitalnom prostoru zahtijeva poštivanje osnovnih etičkih principa: istinitosti, poštovanja, pristojnosti i odgovornosti. Također, neophodno je razumjeti da sloboda izražavanja ne znači odsustvo granica — svaka sloboda nosi i obavezu prema društvu i pojedincima koji su dio digitalne zajednice. Jedan od najvećih izazova digitalnog doba jeste očuvanje privatnosti korisnika. Društvene mreže prikupljaju ogromne količine ličnih podataka — od imena, lokacije i interesa, do navika u korištenju interneta. Ovi podaci se koriste za ciljano oglašavanje, analizu ponašanja i izgradnju profila korisnika, što često izaziva zabrinutost u vezi sa zloupotrebom informacija. Mnogi korisnici nesvjesno pristaju na dijeljenje svojih podataka putem odobravanja uslova korištenja, bez da u potpunosti razumiju posljedice. Time se otvara pitanje ravnoteže između prava na privatnost i komercijalnih interesa kompanija. Regulacije poput Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR) u Evropskoj uniji predstavljaju korak naprijed u zaštiti privatnosti, ali njihova primjena zahtijeva i obrazovanje korisnika o sigurnom ponašanju na internetu. Privatnost je ne samo pravno, već i moralno pitanje. Kultura digitalne odgovornosti mora uključivati svijest o tome da dijeljenjem informacija ne ugrožavamo sebe ni druge, te da se granice privatnosti moraju poštovati i u virtualnom prostoru. Digitalna pismenost podrazumijeva sposobnost korištenja tehnologije na svjestan, kritički i odgovoran način, što uključuje razumijevanje načina funkcionisanja društvenih mreža, prepoznavanje pouzdanih izvora informacija i zaštitu ličnih podataka. U savremenom društvu, digitalna pismenost je jednako važna kao i tradicionalna pismenost, jer omogućava građanima da se aktivno i sigurno uključe u digitalne tokove. Uloga obrazovnih institucija i medija je od suštinskog značaja u razvoju digitalnih kompetencija, posebno kod mladih. Djeca i adolescenti su među najaktivnijim korisnicima društvenih mreža, ali često nemaju dovoljno razvijenu svijest o rizicima koje digitalni svijet nosi. Stoga je važno u obrazovni sistem uključiti sadržaje koji promovišu odgovorno korištenje interneta, kritičko mišljenje i digitalnu etiku. Ravnoteža između tehnološkog napretka i etičkih principa zavisi od stepena digitalne pismenosti društva. Samo kroz obrazovanje, regulaciju i razvoj kulture odgovornog ponašanja moguće je stvoriti digitalno okruženje koje je sigurno, pravedno i korisno za sve učesnike.

ZAKLJUČAK

Nove tehnologije i društveni mediji oblikovali su način na koji komuniciramo, učimo, poslujeemo i gradimo međuljudske odnose. Oni predstavljaju jedan od najvažnijih fenomena savremenog doba, jer su promijenili gotovo sve aspekte društvenog života. Iako su donijeli brojne prednosti – kao što su dostupnost informacija, lakša povezanost među ljudima i razvoj digitalne ekonomije – njihov uticaj ima i negativne strane koje se ne smiju zanemariti. Društveni mediji doprinose razvoju demokratičnosti i slobode izražavanja, ali istovremeno mogu biti izvor dezinformacija, manipulacije i društvenih podjela. Prekomjerna izloženost digitalnim sadržajima utiče na mentalno zdravlje, kvalitet komunikacije i privatnost korisnika. Stoga je nužno razvijati kritičku svijest i odgovornost u korištenju digitalnih tehnologija.

Ključna rješenja leže u edukaciji i digitalnoj pismenosti. Samo kroz obrazovanje, razumijevanje etičkih principa i zaštitu privatnosti moguće je izgraditi zdravo digitalno društvo. Tehnologija sama po sebi nije ni dobra ni loša – njen uticaj zavisi od načina na koji je koristimo.

Budućnost društvenih medija zavisit će od ravnoteže između inovacija i etike, kao i od sposobnosti društva da iskoristi prednosti digitalnog svijeta, a istovremeno zaštiti osnovne ljudske vrijednosti.

LITERATURA

1. Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Wiley-Blackwell.
2. Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2019). Social Media: Back to the Roots and Back to the Future. *Journal of Systems and Information Technology*.
3. Boyd, D., & Ellison, N. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*.
4. Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. Basic Books.
5. van Dijck, J. (2013). *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*. Oxford University Press.
6. Evropska komisija. (2018). *Opća uredba o zaštiti podataka (GDPR)*.
7. UNESCO. (2021). *Digital Literacy in Education: Policy Briefs and Practices*